

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра будівельної, теоретичної та прикладної механіки

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

завідувач кафедри

Колосов Д.Л. _____

«____» _____ 2019 року

СИЛЛАБУС
навчальної дисципліни
«Методи подібності та розмірності у механіці»

Галузь знань	13 Механічна інженерія
Спеціальність	132 Матеріалознавство
Освітній рівень.....	магістр
Освітньо-професійна програма	Промислова естетика і сертифікація виробничого обладнання
Статус	нормативна
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	екзамен
Термін викладання	3-4 чверть
Мова викладання	українська
Викладач	Ропай Валерій Андрійович, професор кафедри будівельної, теоретичної та прикладної механіки

Силлабус призначено для допомоги опанування студентом навчального контенту з дисципліни, підготовки та проходження контрольних заходів.

Зміст та структуру силлабусу погоджено рішенням методичної комісії спеціальності 132 Матеріалознавство (протокол № ____ від _____).

Опис навчальної дисципліни.**Назва:** «Методи подібності та розмірності у механіці»**Код:** 132**Галузь:** 13 "Механічна інженерія"**Тип:** Нормативний**Кількість встановлених кредитів:** 4**Курс:** 5-й**Семестр вивчення:** 2-й**Рівень вищої освіти:** Магістр**Рік навчання:** 1-й**Кількість годин:** 120

Викладач. Ропай Валерій Андрійович, д-р техн. наук, проф. каф. будівельної, теоретичної та прикладної механіки. Тел. (056)373-07-95, goray.v.a@nmu.one, btpm.nmu.org.ua

Результати навчання. Після вивчення дисципліни студент повинен мати знання та навички, які допоможуть оволодіти логікою та методологією наукового пізнання, використовувати методи планування експерименту, виконувати експериментальні дослідження та обробляти їх результати.

Форми організації занять.

- Навчальні заняття – лекції.
- Практична підготовка – практичні заняття.
- Самостійна робота – підготовка до навчальних занять.
- Контрольні заходи – екзаменаційна робота.

Мета вивчення дисциплін. Формування базових теоретичних знань з теорії подібностей, ознайомлення з методами аналізу розмірностей і критеріями подібностей при моделюванні фізичних процесів та явищ в механіці, ознайомлення з методологією сучасних методів проектування з урахуванням наявних подібностей конструкцій.

Календарно-тематичний план

Тематичний план та розподіл обсягу часу з дисципліни
«Методи подібності та розмірності у механіці»

Курси, чверті	Тижні (19 тижнів)	Види, тематика навчальних занять, шифри та зміст результатів навчання за дисципліною	Обсяг, години		
			аудит.	самос- тійна	разом
1 курс, III-IV чверть		Лекції	29	45	74
	1-3	Про постановку задач в механіці. Основні рівняння та умови єдиності їх розв'язку. Подібні явища та подібні перетворення.	4		
	4-5	Інваріантність рівнянь по відношенню до подібних перетворень. Гомогенні функції.	2		
	6-7	Умовно гомогенні функції. Критерії	2		

	подібності. Поняття симплекса та комплексу.			
8-10	Нормалізація рівнянь. Відносні змінні. Параметричні критерії. Необхідні та достатні умови подібності.	3		
11-13	Застосування теорії подібності. Критерії подібності в задачах теплопровідності. Метод сил. Критерії подібності в механіці рідини та газу. Критерії подібності в механіці деформівного твердого тіла.	6		
14-15	Основні поняття аналізу розмірностей. Формула розмірностей.	4		
16-19	π -теорема, друга та третя теореми подібності. Застосування аналізу розмірностей.	8		
	Контрольні заходи.			
	Практичні заняття	19	27	46
1-10	Використання методів подібності для розв'язання задач теорії подібності.	10		
11-19	Застосування аналізу розмірностей для розв'язання задач теорії розмірностей.	9		
	Контрольні заходи.			
Контроль підсумковий - іспит	Разом	48	72	120
	Лекції	29	45	74
	Практичні заняття	19	27	46

Заплановані види навчальної діяльності та методи викладання.

Лекції, практичні заняття, самостійна робота.

За джерелами набуття знань використовується поєднання словесних (монолог), наочних (демонстрація слайдів) і практичних методів навчання.

Задіяні технології проблемного навчання:

- перенесення знань і способів діяльності на нову ситуацію;
- бачення нових проблем в стандартних умовах;
- уміння бачити альтернативу рішення, альтернативу підходу до його пошуку;
- уміння комбінувати раніше відомі способи рішення з новим способом; уміння створювати оригінальний спосіб рішення при відомих інших і

т.д.

Методи контролю.

Як підсумковий контроль в теоретичній частині використовується тестовий контроль.

Практична перевірка використовується під час оцінювання результатів навчання отриманих на практичних заняттях. В цьому випадку застосовуємо метод експертної оцінки.

Метод самоконтролю. Показником сформованості самоконтролю є усвідомлення студентом правильності плану діяльності та її операційного складу, тобто способу реалізації цього плану.

Результати вивчення дисципліни. Результати освоєння, які плануються.

Студент повинен знати:

- критерії та умови подібності, отримані на основі аналізу розмірностей;

- методи розв'язання задач теорії подібності;

- методи планування експерименту.

Студент повинен вміти:

- користуватися логікою та методологією наукового пізнання;

- використовувати методи аналізу розмірностей і критерії подібності при моделюванні фізичних процесів та явищ;

- виконувати експериментальні дослідження та обробляти їх результати;

- визначати технічні характеристики серії подібних машин оптимальних типорозмірів.

Література для вивчення дисципліни.

1. Ропай В.А. Методи подібності та розмірності у механіці. Конспект лекцій. НТУ «ДП», 2019. – 84 с.
2. Основи теорії подібності та аналізу розмірностей та їх застосування в задачах механіки: Навчальний посібник / Упорядники: Т.Ю. Кепич та О.Г. Куценко – К., 2004. – 101 с.
3. Гухман А.А. Введение в теорию подобия. М.: Высшая школа, 1973. – 296 с.
4. Седов Л.И. Методы подобия и размерности в механике. М.: Наука, 1977. – 440 с.
5. Кутателадзе С.С. Анализ подобия и физические модели. Новосибирск: Изд-во СО РАН, 1986. – 290 с.
6. Баренблатт Г.И. Подобие, автомодельность, промежуточная асимптотика. Л.: Гидрометеиздат, 1982. – 255 с.
7. Тирский Г.А. Анализ размерностей // Соросовский образовательный журнал. 2000. – Т. 7, № 6. – С. 82-87.
8. Соколов В.А. Основы теории подобия и анализа размерностей в нефтегазодобыче: учеб. Пособие / Ухта: УГТУ, 2001. – 159 с.
9. Тирский Г.А. Подобие и физическое моделирование // Соросовский образовательный журнал. 2001. Т. 7, № 8. – С. 122-127.
10. Основы теории подобия: конспект лекций / Владим. гос. ун-т; сост. К.И. Зуев. – Владимир: Изд-во Владим. гос. ун-та, 2011. – 51 с.

11. Иванов М.Г. Размерность и подобие: учеб. пособие. Долгопрудный, 2013. – 68 с.
12. Иванов И.Е., Ерещенко В.Е. Методы подобия физических процессов: учеб. пособие. М.: МАДИ, 2015. – 144 с
13. Архипов В.А., Коноваленко А.П. Практикум по теории подобия и анализу размерностей: учеб. пособие. Томск. – 2016. – 93 с.
14. Шаповалов Л.А. Моделирование в задачах механики элементов конструкций. М.: Машиностроение, 1990. – 228 с.

Політика виставлення балів.

Виставлення балів ґрунтується на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами, яка також використовується для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

Форми оцінювання.

- Поточний контроль – тестування, опитування.
- Модульний контроль – тестування.
- Підсумковий контроль – екзамен у вигляді тесту.
- Оцінювання виконання та захист практичних занять.

Приклади питань до екзамену.

1. Розмірність фізичної величини. Системи обчислення.
2. Розмірні і безрозмірні величини.
3. Що називається коефіцієнтом перетворення?
4. Вивести умови силової подібності (динамічної подібності) з рівняння Д'Аламбера-Лагранжа (загального рівняння динаміки).
5. Дати визначення індикатора і критерію подібності.
6. У чому суть застосування методу аналогій?
7. Метод алгебраїчного аналізу розмірностей (метод Релея), критерії подібності.
8. У чому полягає суть математичного моделювання?
9. Роль і місце теорії подібності, розмірності і моделювання в науковому пізнанні.

10. π -теорема подібності.

11. Подібність за наявності опису процесів і явищ диференціальними рівняннями.

12. Визначення технічних характеристик серії подібних машин оптимальних типорозмірів.